Neuvotteleva virkamies
Eeva Vartio

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 30.9.2025

Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi (HE 112/2025 vp)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi yleistukilaki. Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain (1290/2002) ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) muuttamista. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi 30 muuta lakia.

Esityksen tausta ja tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan toteutetaan perusturvan uudistus, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvarainen osan viimesijaiseksi turvaksi. Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä valtion talouden nykytila huomioiden.

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa etuuksia ja sujuvoittaa sosiaaliturvaa.

Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi yleistukilaki ja kumottavaksi työttömyysturvalain peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskeva lainsäädäntö.

Yleistukilain toimeenpanoa johtaisi, ohjaisi ja kehittäisi ylimpänä viranomaisena toimeentuloturvaan liittyvien asioiden osalta sosiaali- ja terveysministeriö ja työvoimapoliittisten asioiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö.

Yleistuki olisi työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki. Yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi.

Yleistuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos. Yleistuen myöntäisi ja maksaisi Kansaneläkelaitos.

Työttömyyden perusteella yleistukea saavaa henkilöä koskisivat pääosin samat etuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset, työllistymisen edistämiseen liittyvät palvelut ja työttömyysturvalain mukaiset seuraamukset kuin ansiopäivärahan saajaa työttömyysturvalain perusteella. Työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus antaisi Kansaneläkelaitokselle työvoimapoliittisen lausunnon yleistuen maksamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä.

Yleistuen täysimääräinen määrä olisi työttömyysturvalaissa säädetyn ansiopäivärahan perusosan suuruinen. Yleistuen saajan työtulot soviteltaisiin samalla tavalla kuin ansiopäivärahan saajan työtulot. Yleistuen saaminen edellyttäisi taloudellisen tuen tarvetta eli yleistuki olisi tarveharkintainen.

Jos yleistuen hakijalla ei olisi peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta, yleistukea maksettaisiin 21 viikon odotusajan jälkeen. Yleistuki maksettaisiin osittaisena henkilölle, joka asuisi vanhempiensa taloudessa eikä olisi täyttänyt työttömyysturvalaissa tarkoitettua työssäoloehtoa.

Työvoimaviranomaisen palveluprosessiin kuuluvien työnhakukeskustelujen järjestämistapaa tapaamisina kasvokkain ja sisältöä muutettaisiin yleistuen saajan työttömyyden pitkittyessä.

Yleistuki rahoitettaisiin valtion varoista ja yleistuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella. Yleistukea rahoitettaisiin myös työttömyyskassoihin kuulumattomien palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla

Neuvotteleva virkamies
Eeva Vartio

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 30.9.2025

siltä osin kuin kyse olisi työttömyysturvalaissa tarkoitetun työssäoloehdon täyttäneille henkilöille maksettavasta yleistuesta.

Yleistukea koskeva lainsäädäntö tulisi voimaan 1.5.2026.

Keskeiset vaikutukset

Valtaosalla nykyisistä etuuksien saajista muutokset eivät vaikuttaisi tuen määrään. Ehdotetun tarveharkinnan vaikutukset kohdentuisivat pääosin henkilöihin, jotka ovat avo- tai avioliitossa ja henkilöihin, joilla on lapsia, mitä selittänee osaltaan se, että puoliso ja lapset eivät jatkossa vaikuttaisi tarveharkinnan tulorajaan.

Esityksen arvioidaan laskevan etuuskuluja 4,2 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasossa verrattuna nykyisiin työmarkkinatuen ja peruspäivärahan kuluihin. Säästöstä 3 miljoonaa euroa kohdistuu valtion rahoitusosuuteen ja 1,2 miljoonaa euroa kuntien rahoitusosuuteen.

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan mittaluokaltaan vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen. Kokonaisuutena ehdotettujen muutosten arvioidaan vahvistavan rakenteellista työllisyyttä noin muutamalla sadalla henkilötyövuodella.

Yleistuen saajien läsnätapaamisten määrän kasvu saattaa aiheuttaa työvoimaviranomaisille lisätyötä työnhakukeskustelujen järjestelyihin ja asiakaskontaktointiin liittyen, mutta näistä yhteyksistä aiheutuvan lisätyön määrän arvioidaan olevan korkeintaan vähäinen. Läsnätapaamisten määrän kasvu saattaa luoda lisätarpeita toimitilojen osalta.

Ehdotetuilla muutoksilla on Kansaneläkelaitoksen työmäärää lisäävä vaikutus, mikä kasvattaa Kansaneläkelaitoksen toimintakuluja noin 0,3 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 0,5 miljoonaa euroa vuodesta 2027. Kansaneläkelaitokselle ei kohdenneta muutosten toteuttamiseksi uutta määrärahaa. Kansaneläkelaitoksen työmäärän kehitystä sekä määrärahojen riittävyyttä valtion talousarvion momentilla 33.10.60 seurataan ja tarvittaessa tarkastellaan vuotuisissa valtiontalouden kehys- ja talousarvioprosesseissa.

Keskeiset yhteydet työnhakijan palveluprosessia, työnvälityspalveluiden kehittämistä ja työttömyysturvaseuraamuksia sekä toimeentulotukea koskeviin muutoksiin

Sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat valmistelleet julkisesti saatavilla olevan arviointimuistion yhteisvaikutuksista. Muistiossa tarkastelussa ovat tämän hallituksen esityksen lisäksi hallituksen esitykset eduskunnalle HE 108/2025 vp työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja HE 116/2025 vp laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.

Muistiossa kuvataan kolmen hallituksen esityksen aikaansaamista muutoksista syntyviä, erityisesti samoihin yksilöihin ja ihmisryhmiin kohdistuvia yhteis- ja ristikkäisvaikutuksia ihmisvaikutusten arvioinnin sekä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin näkökulmasta. Lisäksi muistiossa kuvataan esitysten yhteis- ja ristikkäisvaikutuksia talouteen ja työllisyyteen sekä viranomaisiin.

Työttömyysturvaseuraamusten muutokset tulisivat sovellettaviksi myös yleistuessa. Työttömyysturvaseuraamusten asettaminen johtaisi siihen, että Kansaneläkelaitos harkitsisi toimeentulotuen perusosan alentamista.

Mainittujen kolmen hallituksen esityksen yhteisvaikutukset työttömien henkilöiden toimeentuloon riippuisivat pääosin heidän käyttäytymisestään. Työttömät ja työvoimaviranomaiseen työnhakijaksi ohjattavat toimeentulotukea hakevat henkilöt voisivat toimia siten, etteivät he menettäisi oikeuttaan työttömyysetuuteen eikä toimeentulotukea alennettaisi.

Neuvotteleva virkamies
Eeva Vartio

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 30.9.2025

Tässä esityksessä ehdotettava yleistuen saajan aktivointijakso perustuisi työvoimapalveluita koskevan esityksen mukaiseen palveluprosessiin eikä lisäisi työvoimaviranomaisen järjestämien keskusteluiden määrää. Aktivointijakso lisäisi asiakkaiden kasvokkaisten tapaamisten määrää, koska aktivointijakson aikana keskustelut järjestettäisiin pääsääntöisesti paikan päällä työvoimaviranomaisen toimipisteessä.

Muita huomioita

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lisäksi, että hallituksen esityksessä esitetään muutettavaksi työttömyysturvalain 11 luvun 4 §:ää, jota esitetään muutettavaksi myös hallituksen esityksessä HE 108/2025 vp eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Jos eduskunta hyväksyy molemmissa hallituksen esityksissä esitetyt muutokset, muutokset tulisi sovittaa yhteen esitysten eduskuntakäsittelyn aikana.

Eeva Vartio
Neuvotteleva virkamies
Sosiaali- ja terveysministeriö